

El greuge econòmic de les persones amb discapacitat de la ciutat de Barcelona

Recerca
Resultats i conclusions

BCN

Ajuntament de
Barcelona

Índex

En què ha consistit la recerca?	1
Mètode	3
Quins han estat els principals resultats de la recerca?	13
Recomanacions	17
Qui hi ha estat implicat en la recerca?	19

En què ha consistit la recerca?

L'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat (IMPD) promou la cultura de la recerca a l'Administració pública com a base per a la intervenció, la millora contínua i la innovació, aplicades a la realitat de les persones amb discapacitat. N'és un exemple aquest estudi.

El greuge econòmic és el cost addicional que comporta viure amb una discapacitat en igualtat de condicions que les persones de l'entorn.

El 2006, l'Ajuntament de Barcelona, a través de l'IMPD, ja va publicar el primer i l'únic estudi sobre el greuge econòmic existent a Catalunya i a la resta de l'Estat.

Ara es presenta l'estudi «El greuge comparatiu econòmic de les persones amb discapacitat de la ciutat de Barcelona», que actualitza i amplia els continguts de l'anterior amb dades del 2017.

L'estudi ha estat impulsat per l'IMPD i el Comitè Català de Representants de Persones amb Discapacitat (COCARMI) i elaborat per la universitat ESCI-UPF School of International Studies i el Parc Sanitari de Sant Joan de Déu. En la seva elaboració, també hi han participat diverses federacions referents de l'àmbit: la Federació ECOM, la Federació Catalana de Discapacitat Intel·lectual (DINCAT),

la Federació de Salut Mental Catalunya i l'Organització Nacional de Cecs Espanyols (ONCE).

L'objectiu de la recerca és quantificar el sobreesforç econòmic que assumeixen les persones amb discapacitat i les seves famílies per tal de mantenir els estàndards de vida del seu entorn immediat. Les xifres del greuge econòmic s'han estimat considerant les necessitats de suport de cada perfil de discapacitat i tenint en compte la cobertura de serveis i l'accés als béns actuals. La finalitat última és aplicar les conclusions del greuge en l'accés a béns i serveis públics a fi de garantir la igualtat de drets.

Els objectius específics de l'estudi han estat els següents:

- Actualitzar les dades pel que fa a necessitats de suport i cobertura de serveis.
- Ampliar la franja d'edat de la població objecte de l'estudi.
- Incorporar nous tipus de despeses i d'ingressos.

Mètode

S'ha aplicat el disseny metodològic dels Estàndards pressupostaris consensuats (*Consensual Budget Standards approach*), que consisteix en la quantificació econòmica de tots els recursos necessaris que la persona amb discapacitat i el seu entorn necessiten per satisfer les seves necessitats, i també els ingressos obtinguts.

Perfils vinculats al tipus de discapacitat segons la necessitat de suport

La metodologia parteix de la definició de tretze perfils vinculats a tots els tipus de discapacitat, per als quals es fa una aproximació de la mitjana de costos assumits i la mitjana d'ingressos i/o d'ajuts percebuts. A continuació, es defineixen breument els tretze perfils considerats.

Els perfils de persones amb discapacitat física s'han agrupat en tres, segons la necessitat de suport que requereixen:

- Persones amb discapacitat física grup 1 (DF1): persones amb dificultats per desplaçar-se però amb les habilitats manipulatives i comunicatives intactes. Són autònomes per a la majoria d'activitats de la vida diària (AVD) i només necessiten ajuda puntualment.

- Persones amb discapacitat física grup 2 (DF2): persones amb dificultats per desplaçar-se i per manipular, fins a cert grau. També poden tenir afectades les capacitats comunicatives. Necessiten ajuda per a la majoria de les AVD i transferències des de i cap a la cadira.
- Persones amb discapacitat física grup 3 (DF3): persones amb dificultats per desplaçar-se, manipular i probablement també per comunicar-se. També es consideren aquelles persones amb greus problemes de comunicació, tinguin o no el desplaçament i la manipulació afectats. Requereixen suport personal de manera continuada per les AVD, transferències i per a altres activitats de la vida.

Els perfils de persones amb discapacitat intel·lectual s'han dividit en tres grups, segons la intensitat de suport que requereixen:

- Persones amb discapacitat intel·lectual grup 1 (DI1): persones amb discapacitat intel·lectual lleu, autònomes per fer la majoria d'AVD, però que necessiten suport del tipus supervisió i ajuda per prendre certes decisions.
- Persones amb discapacitat intel·lectual grup 2 (DI2): persones amb discapacitat intel·lectual mitjana, que requereixen ajuda per a la majoria de les AVD i també per a d'altres activitats. Necessiten suport del tipus acompanyament per a tenir autonomia.
- Persones amb discapacitat intel·lectual grup 3 (DI3): persones amb greu discapacitat intel·lectual,

que requereixen suport constant per les AVD i per fer altres activitats. Necessiten una tutela permanent i ajuda personal constant.

Els perfils de persones amb trastorns mentals són:

- Persones amb trastorn mental grup 1 (TM1): persones amb trastorn de salut mental que poden aconseguir estabilitat amb un tractament adequat. Són autònomes per fer la majoria d'AVD i només requereixen supervisió periòdica.
- Persones amb trastorn mental grup 2 (TM2): persones que, tot i seguir el tractament proposat, requereixen acompanyament. Per tant, necessiten ajuda per fer diverses AVD i un control continu.
- Persones amb trastorn mental grup 3 (TM3): persones amb trastorn de salut mental, l'estat de les quals és greu, tot i el seguiment mèdic. Conseqüentment, necessiten suport personal continuat i suport per a les AVD.

Els perfils de persones amb discapacitats sensorials s'han subdividit en dos grups:

- Persones amb resta visual (DV1): tenen una greu discapacitat visual i conserven o bé l'agudesa visual per fer activitats o bé el camp visual que els permet desplaçar-se sense bastó o gos pigall amb ajudes tècniques o òptiques. Són autònomes i no necessiten ajuda per a les AVD.
- Persones amb ceguesa total (DV2): necessiten ajuts tècnics per millorar la seva qualitat de vida i també

necessiten suport puntual, sobretot pel que fa a desplaçaments o per fer certes AVD.

Els perfils de persones amb discapacitat auditiva s'han dividit segons la llengua que escullen per comunicar-se, ja que implica un tipus de suport diferent:

- Persones que utilitzen llengua oral (DA1): persones amb hipoacúsia de diversos graus que opten per comunicar-se mitjançant la llengua oral, amb el suport d'ajuts tècnics i/o de la lectura labial. Són autònomes, però necessiten ajuda especialitzada (logopèdia, transcripció, subtitulació, etc.).
- Persones que utilitzen llengua de signes (DA2): persones amb hipoacúsia de diversos graus que opten per comunicar-se mitjançant la llengua de signes. Són autònomes, però requereixen ajuts tècnics i suport d'interpretació de la llengua de signes, etc.

Estimació dels costos

En la fase de definició dels costos, l'estudi fa una estimació de quins elements poden generar un cost econòmic a les persones amb discapacitat i a les seves famílies. S'han considerat dos tipus de costos:

- Costos directes: mesura les despeses econòmiques en atenció, serveis o elements de suport que ha d'atendre la persona amb discapacitat derivades de la seva situació de discapacitat.

- Costos indirectes o d'oportunitat: mesura el valor econòmic d'allò que la persona amb discapacitat o el seu entorn deixa de tenir a causa de la seva discapacitat.

Llista 1. Categories de costos analitzades en l'estudi del greuge econòmic de les persones amb discapacitat

Costos d'atenció personal

- Costos per a les AVD.
- Costos d'atenció especialitzada.

Costos vinculats a la discapacitat

- Habitatge.
- Béns i serveis.
- Desplaçaments.
- Suport formatiu i de manteniment.

Costos d'oportunitat dels individus

- Nivells formatius.
- Taxes d'ocupació.
- Salaris.
- Efectes jubilació anticipada.
- Pensions (65 anys o més).

Costos d'oportunitat de les famílies i de l'entorn de suport

- Temps del cuidador.
- Àmbit laboral.
- Qualitat de vida del cuidador.

En primer lloc, es consideren els costos d'atenció personal, orientats al manteniment d'un nivell adequat de qualitat de vida, a la millora de l'estat de salut i a evitar possibles empitjoraments.

L'atenció personal inclou dos conceptes:

el suport per a la realització de les activitats de vida diària o AVD i els serveis d'atenció especialitzada.

S'entén per AVD activitats com aixecar-se del llit, incorporar-se de la cadira, vestir-se i desvestir-se, menjar, dur a terme la higiene personal, el control i el seguiment de l'administració de la medicació senzilla, entre altres. Els serveis d'atenció especialitzada són els que permeten facilitar o millorar les habilitats de les persones amb discapacitat en la relació amb l'entorn social i laboral i disminuir el dolor (infermeria, fisioteràpia, logopèdica...).

El segon bloc correspon a altres costos vinculats a la discapacitat. Es tracta de costos que tenen a veure amb les adaptacions específiques per a persones amb discapacitat a l'habitatge i de despeses per l'ús de béns i de serveis específics relacionats amb la discapacitat (informàtica adaptada, ajudes tècniques i ortopèdia o també la despesa extra en alguns conceptes com ara la roba o el lleure). Així mateix, es tenen en compte les despeses en desplaçaments i l'adaptació de vehicles per a persones amb mobilitat reduïda i els costos per al suport en la formació i el manteniment, que també fan referència a la discapacitat sobrevinguda.

Quant als costos indirectes, s'han analitzat els costos d'oportunitat de les persones, entesos com el valor econòmic de la reducció d'oportunitats que tenen les persones amb discapacitat en relació amb la resta de la ciutadania. El gruix d'aquest cost recau en l'entorn laboral –per les dificultats d'accés al mercat laboral o per uns nivells de formació inferiors a la mitjana– i l'impacte econòmic repercuteix directament sobre el salari percebut. L'anàlisi d'aquest cost es fa mitjançant l'aproximació a la mitjana de la bretxa salarial entre els salaris reals que reben les persones amb discapacitat i els salaris que s'estima que haurien de percebre segons els diversos perfils i tipus de discapacitat. També s'han tingut en compte els efectes de la situació de discapacitat sobre les jubilacions anticipades i les pensions percebudes.

Per tancar la valoració dels costos, s'han comptat els costos d'oportunitat de les famílies i de l'entorn de suport. En aquest punt es recullen els efectes indirectes sobre l'entorn familiar, causats per la dedicació de temps a l'atenció a la persona amb discapacitat, les menors oportunitats en l'entorn laboral de la persona cuidadora i la incidència en la qualitat de vida de la persona cuidadora principal. L'aproximació a aquest cost es fa mitjançant la valoració de conceptes com ara les hores de dedicació a la cura, la participació en el mercat de treball, les dificultats en la promoció laboral o l'accés a formació i els efectes sobre la seva salut o el seu gaudi de lleure.

Ingressos

Aquest apartat analitza les deduccions, les prestacions i els ajuts als quals poden optar les persones amb discapacitat. Depenen freqüentment dels ingressos de la persona amb discapacitat o del seu nucli de convivència i poden ser de cinc tipologies diferents, tal com recull la gràfica següent:

Llista 2. Categories d'ingressos analitzades en l'estudi del greuge econòmic de les persones amb discapacitat

Ingressos

- Pensions no contributives (6-64 anys).
- Renda garantida de ciutadania.

Ajuts a la dependència

- Prestació econòmica vinculada al servei (PEV).
- Cuidador familiar.

Ajuts atenció social (PUA)

- Productes de suport.
- Mobilitat.
- Suport discapacitat visual.
- Suport discapacitat auditiva.

Deduccions

- Rendes exemptes.
- Mínims.
- Reduccions base imposable.
- Guanys / pèrdues patrimonials.
- Deduccions.

Altres ajuts i ingressos

- IVA vehicles.
- Transport públic.
- IVTM.
- Ajuts rehabilitació.
- Revisió amb imputació / exclusió de diversos conceptes.
- Assegurances / indemnitzacions.

En primer lloc, es consideren les pensions no contributives percebudes per persones amb discapacitat per a cadascun dels grups considerats i la incidència de la renda garantida de ciutadania (RGC), que complementa tant les prestacions contributives com les no contributives per a persones majors de 18 anys. Tanmateix, la incidència de l'RGC en el sector de les persones amb discapacitat és poc significativa i s'ha exclòs de l'anàlisi.

L'apartat dels ajuts a la dependència inclou dues prestacions: d'una banda, la prestació econòmica vinculada al servei (PEVS), un recurs que facilita el pagament de serveis en el sector privat quan no és possible accedir a aquest servei en el sector públic, i, de l'altra, la prestació per a suport en l'entorn familiar i a cuidadors no professionals, que s'atorga a familiars fins al tercer grau que exerceixen de cuidadors des de fa més d'un any en el moment de la sol·licitud.

Més enllà dels ajuts a la dependència, s'han analitzat els elements del Programa d'ajuts d'atenció social (PUA) en conceptes de productes de suport i els ajuts a la mobilitat, comptant els imports

dels ajuts pagats el 2017 a persones amb discapacitat de la ciutat de Barcelona, per concepte i per tipologia de discapacitat.

Pel que fa a les deduccions, l'estudi avalua l'impacte de la discapacitat en termes mitjans, d'acord amb la Llei de l'impost sobre la renda de les persones físiques (IRPF) i es desglossa la incidència de la discapacitat prenent com a base l'exercici fiscal 2017 en cadascun dels conceptes de la declaració de renda.

Per acabar, l'estudi analitza i avalua altres deduccions, prestacions i ajuts diversos com ara la subvenció de pròtesis i d'ortesis, la reducció de l'IVA per la compra d'un vehicle, l'exempció de l'impost de matriculació, la reducció de preus al transport públic, l'exempció i bonificació de l'impost de vehicles de tracció mecànica, l'exempció de la taxa per censar un gos pigall, l'exempció i les reduccions al copagament farmacèutic, la subvenció de productes farmacèutics exclosos de la Seguretat Social, els serveis de respir, els ajuts per a la rehabilitació d'edificis d'ús residencial i d'habitatges a la ciutat de Barcelona, els ajuts adreçats al permís de conducció i a l'adaptació del vehicle, a la targeta d'aparcament per a persones amb mobilitat reduïda, les reserves públiques i individuals d'aparcament, les assegurances davant situacions de discapacitat sobrevingudes, etc. En tots els casos, els valors estimats dels ajuts es ponderen segons el percentatge de la població amb discapacitat de la ciutat de Barcelona que s'estima que en pot ser beneficiària.

Quins han estat els principals resultats de la recerca?

En el procés de càlcul del greuge econòmic comparatiu de les persones amb discapacitat s'han comparat els costos i els ingressos per tal d'obtenir-lo.

Els resultats permeten:

1. Identificar el greuge econòmic per a cadascun dels perfils de discapacitat definits. Aquest es quantifica segons la necessitat de suport de cada perfil de discapacitat, la naturalesa de la despesa i, per primera vegada, té en compte el grup de les persones de més de 65 anys (vegeu la Taula 1).
2. Constatar els efectes de l'edat en la seva valoració. D'una banda, s'estima que el greuge econòmic en costos directes per al col·lectiu de persones de 6 a 64 anys és inferior al de les persones de 65 anys o més. D'altra banda, es constata que els efectes dels costos d'oportunitat o costos indirectes en termes de salaris tenen un impacte més important en el col·lectiu de persones en edat de treballar (vegeu la Taula 2).
3. Disposar de dades objectives per a la millora del sistema de tarifació pública i d'accés a béns i serveis de les persones amb discapacitat amb efectes beneficiosos en la renda que necessita cada col·lectiu d'acord amb les seves necessitats de suport i d'edat (vegeu la Taula 3).

Taula 1. Greuge econòmic de les persones amb discapacitat a Barcelona per perfil i franges d'edat, 2017

PERFIL DE DISCAPACITAT	Greuge econòmic total (6 a 64 anys)	Greuge econòmic sobre costos directes (6 a 64 anys)	Greuge econòmic total (65 anys o més)	Greuge econòmic sobre costos directes (65 anys o més)
FÍSICA				
Discapacitat física 1 (DF1)	32.770,06 €	15.340,16 €	20.672,61 €	14.231,67 €
Discapacitat física 2 (DF2)	53.886,52 €	31.673,11 €	43.961,89 €	31.019,67 €
Discapacitat física 3 (DF3)	95.312,88 €	40.425,11 €	81.565,32 €	38.808,84 €
INTEL·LECTUAL				
Discapacitat intel·lectual 1 (DI1)	27.441,01 €	10.011,11 €	16.128,29 €	9.687,35 €
Discapacitat intel·lectual 2 (DI2)	40.107,96 €	17.894,55 €	32.193,06 €	19.250,84 €
Discapacitat intel·lectual 3 (DI3)	79.063,44 €	24.175,67 €	70.238,02 €	27.481,54 €
VISUAL				
Resta visual	26.423,98 €	8.994,08 €	17.156,96 €	10.716,02 €
Ceguesa total	34.797,16 €	12.583,75 €	24.470,35 €	11.528,13 €
AUDITIVA				
Llengua oral	24.870,02 €	7.440,12 €	20.774,98 €	14.334,04 €
Llengua de signes	24.303,69 €	6.873,79 €	20.124,65 €	13.683,71 €
TRASTORN MENTAL				
Trastorn mental 1 (TM1)	26.090,40 €	8.660,50 €	16.350,91 €	9.909,97 €
Trastorn mental 2 (TM2)	38.514,42 €	16.301,01 €	31.084,93 €	18.142,71 €
Trastorn mental 3 (TM3)	83.557,94 €	28.670,17 €	68.135,94 €	25.379,46 €

A partir d'aquestes dades, s'ha calculat el valor mitjà del greuge econòmic per discapacitat (GED), fent la ponderació segons la prevalença en el cens de persones amb discapacitat de cadascun dels tretze perfils de discapacitat, per a les dues franges d'edat (de 6 a 64 anys i de 65 o més anys). Els valors totals i el valor sobre els costos directes són el següents:

Taula 2. Índex del greuge econòmic de les persones amb discapacitat a Barcelona per franges d'edat, 2017

	Greuge econòmic (GED) total	Greuge econòmic (GED) sobre costos directes
6 a 64 anys	41.203,54€	17.743,47€
65 anys o més	36.785,46€	21.111,22€

La proposta de tarifació es fa en base a la relació del greuge econòmic assignat a cada perfil de discapacitat respecte del GED de cada franja d'edat. Així es construeix una taula de referència en què es constaten valors extrems del greuge, com ara el del grup DF3 fins als 64 anys (227% més elevat que el valor mitjà del greuge en aquesta franja d'edat) o el del perfil TM3, un 161% més elevat. Els valors per a cada perfil i franja d'edat figuren en la taula següent:

Taula 3. Relació del GED dels perfils de discapacitat amb el GED mitjà per franges d'edat a Barcelona, 2017

PERFIL DE DISCAPACITAT	Diferència greuge econòmic respecte índex GED (6 a 64 anys)	Diferència greuge econòmic respecte índex GED (65 anys o més)
FÍSICA		
Discapacitat física 1 (DF1)	86,46%	67,41%
Discapacitat física 2 (DF2)	178,51%	146,93%
Discapacitat física 3 (DF3)	227,83%	183,83%
INTEL·LECTUAL		
Discapacitat intel·lectual 1 (DI1)	56,42%	45,89%
Discapacitat intel·lectual 2 (DI2)	100,85%	91,19%
Discapacitat intel·lectual 3 (DI3)	136,25%	130,18%
VISUAL		
Resta visual	50,69%	50,76%
Ceguesa total	70,92%	54,61%
AUDITIVA		
Llengua oral	41,93%	67,90%
Llengua de signes	38,74%	64,82%
TRASTORN MENTAL		
Trastorn mental 1 (TM1)	48,81%	46,94%
Trastorn mental 2 (TM2)	91,87%	85,94%
Trastorn mental 3 (TM3)	161,58%	120,22%

Recomanacions

L'anàlisi del greuge econòmic comparatiu de les persones amb discapacitat que resideixen a la ciutat de Barcelona constata la necessitat d'articular polítiques públiques que el compensin, que garanteixin la igualtat de drets i que evitin situacions d'exclusió. Fer un salt qualitatiu en les polítiques públiques que afecten els ingressos i les despeses de les persones amb discapacitat permet assegurar que tothom tingui les mateixes opcions a l'hora de desenvolupar el seu projecte de vida. Les recomanacions que es desprenen de l'estudi són les següents:

- Incloure la discapacitat com a variable en polítiques de tarifació social; és a dir, que tant els tributs, com les taxes i els preus públics d'accés als béns i als serveis públics tinguin en compte el greuge econòmic segons la tipologia i el grau de discapacitat.
- Impulsar polítiques que tinguin en compte l'efecte diferencial de l'edat de la persona amb discapacitat a l'hora de quantificar el greuge econòmic i la major importància dels costos indirectes com més jove és l'individu amb discapacitat.

- Articular actuacions en clau de gènere que tinguin en compte el predomini de les dones en el paper de cuidadora principal de la persona amb discapacitat.
- Estructurar les polítiques públiques en el marc d'una estratègia transversal de suport a entitats, atorgant recursos i evitant duplicitats que ajudin a superar, de manera efectiva, els greuges de diversos tipus als quals s'enfronten les persones amb discapacitat i el seu entorn.
- Millorar els sistemes d'informació existents perquè facilitin informació fiable, integrada i completa sobre la població amb discapacitat i que pal·liïn la manca d'integració dels sistemes d'informació que són competència de diferents organismes, entitats, institucions o associacions que treballen amb persones amb discapacitat i/o les seves famílies.
- Articular de manera eficient i eficaç els recursos disponibles fugint de polítiques d'homogeneïtzació d'ajuts que tracten igual un col·lectiu clarament heterogeni.
- Aprofundir en el coneixement del greuge econòmic comparatiu del col·lectiu de persones de 0 a 5 anys.

Qui hi ha estat implicat en la recerca?

Aquesta recerca s'ha dut a terme gràcies a la col·laboració de l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat, la School of International Studies ESCI-UPF, el Parc Sanitari Sant Joan de Déu, el COCARMI, la federació DINCAT, la Federació de Salut Mental Catalunya, l'ECOM i l'ONCE.

Comissió impulsora:

Alba Mestres. Tècnica de Planificació i Avaluació IMPD.

Laura Trujillo. Tècnica de Planificació i Avaluació IMPD.

Meritxell Caralt. Secretària tècnica COCARMI.

Sergi Morera. Cap de Planificació i Avaluació IMPD.

Equip de recerca:

Jordi Puig. Professor associat ESCI-UPF.

María Luisa de la Puente. Cap de la Unitat de Qualitat i Seguretat al Parc Sanitari Sant Joan de Déu.

Marta Segura. Cap d'estudis ESCI-UPF.

Sílvia Àngel. Psicòloga coordinadora al Parc Sanitari Sant Joan de Déu.

El greuge econòmic de les persones amb discapacitat de la ciutat de Barcelona

Recerca
Resultats i conclusions
Octubre 2019

*Institut Municipal de Persones
amb Discapacitat
Àrea de Drets Socials, Justícia
Global, Feminismes i LGTBI*